

Päiviö Tommila

* 4.8.1931 + 18.11.2022

Juhani Päiviö Tommila syntyi Jyväskylässä 4.8.1931. Hänen isänsä oli seminaarinlehtori, vuodesta 1944 Helsingin yliopiston fysikaalisen kemian professori Eero Tommila ja äitinsä matematiikan opettaja Salli Tommila. Päiviö Tommila kävi koulunsa ensin Jyväskylän lyseossa, sitten Helsingin reaalilyseossa. Lapsuudenkodistaan hän peri kiinnostuksen tilastotieteeseen sekä valokuvaukseen ja postimerkkiharrastukseen. Opiskeluainekseen Tommila valitsi kuitenkin Suomen ja yleisen historian. Sivuaineita hänellä oli monien muiden historianopiskelijoiden tapaan suomalais-ugrilainen kansatiede ja valtio-oppi. Varusmiespalveluksensa nuori Tommila suoritti Niinisalossa Kankaanpäässä.

Tommila eteni perinteisen urapolun mukaisesti tilaushistorian tekijästä akateemisiin virkoihin. Hän toimi aluksi Nurmijärven pitäjän historian kirjoittajana, sitten Helsingin yliopiston Suomen ja Skandinavian historian assistenttina kuusi vuotta (1959–1965). Assistenttiaikanaan Tommila väitteli filosofian tohtoriksi vuonna 1962 väitöskirjallaan *La Finlande dans la politique européenne en 1809–1815*. Vastaväittäjänä toimi professori Jaakko Suolahti ja kustoksena professori Eino Jutikkala. Saman laitoksen professorit

tapasivat olla vielä tuolloin usein vastaväittäjinä. Tommila sai väitösvuonnaan dosentuurin Suomen ja Skandinavian oppituolessa. Turun yliopiston Suomen historian professorina Tommila viihtyi yksitoista vuotta (1965–1976) ja Helsingin yliopistossa seuraavat 18 vuotta (1976–1994).

Päiviö Tommilasta kasvoi 1990-luvulle tultaessa vaikutusvaltainen Suomen historian professori, mitä ilmentää muun muassa hänelle vuonna 2004 myönnetty akateemikon arvo. Professori Tommilan hallinnollista uraa siivitti laaja työkokemus Turun ja Helsingin yliopistoissa vuosina 1967–1992. Sen kruunasi toimiminen Helsingin yliopiston rehtorina 1988–1992. Hänen tiheä verkostoitumisensa tiedejärjestöissä vahvisti hänen asemaansa akateemisessa yhteisössä. Hän oli aktiivinen toimija Suomalaisessa Tiedeakatemiassa, jonka jäseneksi hänet kutsuttiin vuonna 1970. Tommila oli näkyvästi esillä myös muun muassa Suomen Tiedeseurassa, Suomen Kulttuurirahastossa, Professoriliitossa, Viro-instituutissa ja Tieteellisten Seurain Valtuuskunnassa.

Professori Päiviö Tommilan tutkimusura rakentui kolmelle pilarille: perusteellisille lehdistöutkimuksille ja paikallishistorioille sekä historiankirjoituksen historian

esityksille. Hänen ensimmäinen lehdistö-tutkimuksensa on vuodelta 1963 (*Suomen lehdistön levikki ennen vuotta 1860*). Sitä ennen häneltä julkaistiin paikallishistoriasta *Nurmijärven pitäjän historia* (1958–1959) sekä sittemmin *Jyväskylän kaupungin historia* (1970–1972) ja tutkimushankkeen tuloksena kokoelma *Muuttuva kylä* (1980). Toillään Tommila modernisoi 1930-luvun paikallishistoriallista tutkimuserinnettä. Kolmannen pylvään Tommilan julkaisutoiminnassa muodostaa kiinnostus tieteen historiaan, josta mainittakoon oppikirjana levinnyt teos *Suomen historiankirjoitus* (1989).

Näistä intressialueistaan Tommilan johtamat tutkijaryhmät julkaisivat suurteosprojektiensa tulokset vuosina 1979–2002: *Suomen kaupunkilaitoksen historia 1–3*, *Suomen kulttuurihistoria 1–3*, *Suomen lehdistön historia 1–10* ja *Suomen tieteen historia 1–4*. Näitä akateemiseen tutkimukseen perustuvia käsikirjoja ovat hyödyntäneet lukuisat opiskelija- ja tutkijapolvet aina näihin päiviin. Professori Tommilan tutkimuksissa näkyy vahva pyrkimys siirtää historian-tutkimuksen perinnettä uusille tut-

kijasukupolville: Se ilmenee erityisen selvästi hänen paikallishistorian, Suomen autonomisen ajan (1809–1917) ja historiankirjoituksen historian esityksissään.

Aktiivisena yhteiskunnallisten liikkeiden havainnoijana Tommila kirjoitti tutkimustensa lisäksi noin 400 artikkelia muun muassa Kotiseutu-lehteen, Suomalaiseen Suomeen, Valvojaan, Uuteen Suomeen ja Kanavaan. Tommilan viimeisin teos (2011) käsittelee hänen isänsä sukualetta satakuntalaista Merikarviaa. Satakuntalaiset juuret olivat Tommilalle tärkeitä siinä missä kesähuvila Kustavissakin. Tommila oli aviossa matematiikan opettaja Seija Kilven (1931–2017) kanssa ja perheeseen syntyi viisi lasta. Viimeisenä elinvuotenaan hoitokodissa asuva mutta hyväkuntoinen Tommila sai nauttia 15 lapsenlapsen ja 10 lapsenlapsenlapsen seurasta. Professori Päiviö Tommila menehtyi Kauniaisissa 91-vuotiaana 18. marraskuuta 2022. Tommilan opetusta ja ohjausta saaneiden historianopiskelijasukupolvien joukko on laaja. Kiitollisena muistamme hänen historian-tutkimukselle ja Suomen tieteelle tekemiään palveluksia.

Maria Lähteenmäki

Kuva: Suomen Akatemia